

SVENSKA
FORNMINNESFÖRENINGENS
TIDSKRIFT.

ELFTE BANDET.

2:a häftet.

INNEHÅLL:

	Sid.
AMBROSIANI, SUNE, Trefaldighetskyrkan i Upsala. Undersökt och uppmätt af K. A. Berlin och Sune Ambrosiani, ritningarne af K. A. Berlin. Med 20 fig.	141.
ALMGREN, OSCAR, Om fynden af romerska silfvermynt i Norden. Med 1 fig.	187.
LÄFFLER, L. FR., Runinskriften på den gotländska Roes-stenen. Med 1 fig.	197.
MESTORF, J., En svensk värfest	206.
WIGSTRÖM, EVA, (AVE), Två blad ur vårt folks kulturhistoria. I. »Vanhederligt» arbete. II. Lefvande, folketro	215.
SVENSSON, AUGUST, Sammansmältning af äldre och nyare gudsbegrepp i vår folkföreställning. En kulturhistorisk studie	227.
NORDLANDER, JOHAN, Gunnil Snälla, den äldsta kända norrländskan	232.
LÄFFLER, L. FR., Mansnamnet Sigadur	244.
HAMMARSTEDT, N. E., Om en fornnordisk årstredelning. Kan något spår af en forngermansk treskedesindelning af året skönjas i våra folkliga s. k. bemärkelsedagar?	246.

Om fynden af romerska silfvermynt i Norden.

Af

Oscar Almgren.

Att romerska silfvermynt, s. k. *denarer*, hufvudsakligen från 1 och 2 århundradena eft. Kr. i stort antal hittas ända häruppe i de skandinaviska länderna, är ett faktum som sedan gammalt ådragit sig uppmärksamhet. Vår tids systematiska fornforskning har egnat denna företeelse ett närmare studium, i första rummet genom att upprätta fullständig statistik öfver fynden. Professor Montelius beskref i sin 1869 utgifna gradualafhandling *Från jernalderna* alla då kända denarfynd från Danmark, Sverige och Norge. I *Aarbøger for nordisk Oldkyndighed 1894* har museumsinspektör P. Hauberg i Köpenhamn fullföljt denna fyndförteckning t. o. m. år 1893¹. Man har således en fast grund för en diskussion om den egentliga innebörden af denna intressanta företeelse: när och på hvilket sätt ha mynten kommit hit? Denna fråga är nemligen ej så enkel, som man skulle tro; det svar, som förefaller naturligast, har visat sig stå i strid med en del märkliga förhållanden, som komma i dagen vid ett närmare studium af dessa fynd. Då frågan hör till de mera allmänt intressanta inom vår förhistoria och ej på länge varit behandlad i den svenska litteraturen, torde en redogörelse för densamma i denna tidskrift vara på sin plats.

Först då till statistiken! 1893 kände man från de tre skandinaviska länderna 5537 denarer ur 115 olika fynd. Sedan dess

---

¹ Ett redan hos Hauberg upptaget större fynd, som 1893 anträffades vid Robbedale på Bornholm, är nu utförligt beskrifvet i *Aarbøger 1900*, s. 92.

har åtminstone ett större fynd kommit i dagen; 367 denarer hittades nemligen 1896 vid Robbenarfve i Garda socken på Gotland.¹

På motstående sida meddelas Haubergs tabell öfver de år 1893 kända mynten och derbredvid en förteckning öfver Robbenarfvefyndet.² I summeringskolumnen ha vissa sammanslagningar företagits för att underlätta tidsöfversigten.

Sin rätta innebörd gifva oss dessa siffror likväl först då, när vi dividera myntsumman för hvarje tidsperiod med periodens årtal; de sålunda vunna medeltalen pr år äro anförda i den sista kolumnen.

En granskning af denna tabell visar, att den oafbrutna raden af kejsare, hvilkas mynt äro representerade i fynden, börjar först med Nero, äfven han dock endast svagt företrädd. Under återstoden af första århundradet ha vi för flere kejsare 8—10 mynt pr år, för Domitianus dock egendomligt nog endast 2,5. Årssiffran för hela tiden 54—98 blir därför blott 4.

Hufvudmassan af mynten tillhör det andra århundradets kejsare. Från och med Trajanus ökas medelsiffran jämnt, tills den når sin kulmen under Marcus Aurelius med 87, hvarefter den åter hastigt sjunker, så att den vid århundradets slut, under Septimius Severus, är blott 2 pr år. Följande kejsare till och med Gordianus, som dog 244, äro endast representerade med enstaka mynt. Derefter upphör silfvermyntströmmen fullständigt,³ under det i stället ett och annat guldmynt börjar uppträda, förbådande den rika guldström, som inbryter öfver Norden under 400-talet.⁴

¹ Fyndet är närmare beskrifvet i *Vitterhets Historie och Antiquitets Akademiens Månadsblad* 1896. — Af ett annat gotländskt fynd på 78 mynt, som 1898 anträffades vid Ejmunds i Mästerby socken, inkommo till statssamlingarne tyvärr endast 14 (5 Antoninus Pius, 3 Faustina d. ä., 1 Marcus Aurelius, 5 Commodus; inv. 10704); den hittare, som behållit de öfriga 64, har ej kunnat uppsåras. — För öfrigt ha endast några enstaka funna denarer på de sista åren inkommit till de svenska statssamlingarne, alla från Gotland och Öland.

² Obestämbara mynt och barbariska efterbildningar äro utelemnade i dessa förteckningar.

³ Blott från Constantin den store finnas 3 denarer.

⁴ Från tiden före 250 äro endast 6 romerska guldmynt funna i Skandinavien. Detta stämmer på ett intressant sätt med Taciti nedan anförda yttrande, att germanerna på hans tid föredrogo silfvermynt framför guldmynt.

<i>Denarer funna i Skandinavien.</i>	Kända 1893.	Robben- arfve- fyndet.	Summa.	Medeltal pr år.
Republiken	2	—	2	—
Augustus	2	—	2	—
Nero, 54—68 e. Kr.	12	—	12	1
Galba, 68—69	3	—	10	10
Otho, 69	2	—		
Vitellius, 69	4	1	102	8,5
Vespasianus, 69—79	78	12		
Titus, 79—81.	12			
Domitianus, 81—96.	35	3		
Nerva, 96—98	19	—	19	9,5
Trajanus, 98—117	451	42	493	26
Hadrianus, 117—138	611	50	725	34,5
Sabina, hans gemål	41	5		
Aelius Cæsar, hans adoptivson	16	2	1553	67,5
Antoninus Pius, 138—161	1061	69		
Faustina d. ä., hans gemål	389	34	1651	87
Marcus Aurelius, 161—180	1013	66		
Faustina d. y., hans gemål	341	27		
Lucius Verus, medregent	103	10		
Lucilla, hans gemål	85	6	468	39
Commodus, 180—192	388	33		
Crispina, hans gemål	43	4	13	13
Pertinax, 193	11	1		
Manlia Scantilla, g. m. Didius Julia- nus († 193).	1	—	36	2
Clodius Albinus, 193—197.	2	—		
Septimius Severus, 193—211	31	1	13	0,4
Julia Domna, hans gemål	2	—		
Caracalla, 211—217	1	—	13	0,4
Diaduminianus, † 218	1	—		
Macrinus, 217—218	2	—		
Heliogabalus, 218—222	1	—		
Julia Sœmias, hans mor	1	—		
Julia Mæsa, hans mormor	1	—		
Alexander Severus, 222—235	3	—		
Gordianus, 238—244	3	—		
Constantin den store, 306—337	3	—	3	—

Den förklaring af dessa fakta, som ligger närmast tillhands och förr varit den vanliga, uppehålls ännu af Hauberg och uttryckes af honom sålunda (s. 366): »Den store Udbredelse, Denarerne fandt udover Mellemeuropa, hvorfra de førtes videre til de nordtyske Lande og Skandinavien, maa antages hovedsaglig at have været begrundet i fredeligt Handelssamkvem mellem Romerriget og dets nordlige Nabolande. Myntudførselen viser sig just at have været stærkest under de store Keisere Trajan, Hadrian, Antoninus Pius og Marcus Aurelius, i Romerrigets lykkelige Fredstider.» — (S. 367): »Den Omstændighed, at Nedgangen i Denartilførselen viser sig, efterat Krigen med Marcomanerne er udbrudt under Marc. Aurelius, og at Tilførselen derpaa lidt efter lidt aftager, indtil den helt dør hen under det vedvarende krigeriske Forhold mellem Romerriget og de germanske Folk, gjør det sandsynligt, at det er disse Begivenheder, som have medført Standsningen ved at verke ødelæggende paa det tidligere blomstrende Handelsforhold mellem Romerne og Germanerne». ¹

Denna förklaring vore fullt tillfredsställande, om man blott såge på statistiken för hela massan af de funna mynten. Men två omständigheter nödga oss att söka en annan tydning af företeelsen. ²

Den ena af dessa omständigheter är *de större myntfyndens sammansättning*. Ett typiskt exempel härpå lemnar oss det nya, i vår tabell förtecknade Robbenarfyndet. Vi se, att detta icke

¹ I en annan passus på samma sida synes Hauberg dock närma sig den förklaring, som i det följande skall framställas: »En ikke uvæsentlig Betydning for Denarernes Udbredelse i Mellemtyskland have utvilsomt de store Summer havt, som sendes de romerske Legioner til Lønning under de senere langvarige Kampe mod Germanerne».

² Denna nyare förklaring har först i förbigående antydts af riksantikvariens Hildebrand i hans afhandling om den yngre importen af romerska guldmynt till Norden i *Från äldre tider* (Sthlm 1882), s. 64. Tydligt beroende af honom framställes samma förklaring med utförlig motivering af O. Tischler i *Skriften der physikalisch-oekonomischen Gesellschaft zu Königsberg XXIX* (1888), Sitzungsberichte s. 18 f., dock närmast för Ostpreussens vidkommande. Att samma fakta, som fört Tischler till denna åsigt, emellertid gälla för hela det nordeuropeiska kulturområdet, har jag sökt visa i min afhandling *Studien über nordeuropäische Fibelformen der ersten nachchristlichen Jahrhunderte* (Sthlm 1897), s. 81 ff, hvartill hänvisas för den mera detaljerade bevisföringen. Af vissa hithörande frågor har jag dock nu en något annan uppfattning, än den som der kommer till synes.

omfattar mynt från endast en kortare tidsrymd, utan att så godt som *alla* de kejsare, hvilkas mynt något allmännare pläga förekomma i Norden, äro representerade äfven i det enskilda fyndet och det i ungefär samma proportion som i totalsumman. Och så är förhållandet med alla de större fynden.

Af särskildt intresse för frågan är att ta i betraktande det yngsta myntet i hvarje fynd. Äfven om man går så långt ned som till fynd med blott 5 bestämbara mynt, så finner man att intet enda slutar med Hadrianus, Trajanus eller någon ännu tidigare kejsare och endast *ett* af de allra minsta (Hauberg n:r 48: 5 mynt) med Antoninus Pius, som dock i hela myntsumman är representerad med en så väldig siffra. Deremot sluta ej mindre än 13 fynd med Marcus Aurelius (Hauberg 2, 19, 50, 51, 53—58, 63, 64, 114), lika många med Commodus (H. 29, 30, 65—74 samt det nya fyndet från Ejmunds), 1 med Manlia Scantilla (H. 75) och 11 med Septimius Severus eller Clodius Albinus (H. 3, 22, 31, 32, 76—81 samt Robbenarvfvyndet). Slutligen ha vi fem fynd, der det yngsta myntet är ett af de sällsynta från 200-talet; 2 af dessa fynd sluta med Macrinus (H. 4, 5), 1 med Heliogabalus (H. 21) och 2 med Alexander Severus (H. 39, 82).

Inom de sydligare delarne af det gamla fria Germanien, der dylika denarfynd i stor mängd förekomma i Elbe- Oder- och Weichselområdena, är förhållandet uppenbarligen alldeles likartadt. Visserligen ha vi ingen fullständig statistik för denarfynden från dessa trakter, men alla tillgängliga uppgifter peka i denna riktning. Frånsedt ett fynd, som i hela sin sammansättning intar en särställning, och till hvilket vi nedan återkomma, så slutar äfven här ett enda fynd (föröfrigt ofullständigt känt) med Antoninus Pius, alla andra med senare kejsare. Dessa förhållanden betyda naturligtvis, att de stora massorna af denarer icke kommit i jorden på germanskt område förrän *under och efter M. Aurelii tid*. Man kan då ha full rätt att fråga sig: hafva mynten ens kommit *in* på germanskt område före denna tid?

Denna fråga blir, synes det mig, på ett afgörande sätt besvarad genom en undersökning af de fynd från det germanska området (mest graffynd), der romerska mynt,¹ vanligen enstaka, förekomma *tillsammans med andra fornsaker*. Sådana fornsakstyper, som måste

¹ Ofta äfven bronsmynt, särskildt i Ostpreussen.

hänföras till den första och tidigare delen af det andra århundradet, hittas nämligen i regeln aldrig tillsammans med mynt.¹ De få undantagen endast bekräfta regeln. Då ett par spänneformer, som sannolikt härröra från en tidig del af andra århundradet, i två grafvar vid Elbing äro funna med mynt, så visa sig dessa vara präglade, det ena just för Marcus Aurelius, det andra för hans företrädares gemål, Faustina d. ä. Dessa fynd betyda således endast, att ett par äldre spänneexemplar varit kvar i bruk ännu på den tid, när mynten allmänt uppträda.²

Talrikt uppträda deremot mynten i sällskap med en hel del nya fornsaksformer, som icke kunna härledas ur de förut förekommande, utan tydligen införts genom en ny kulturström. Och man har funnit, att denna kulturström har utgått från de germaner, hvilka på denna tid bosatt sig vid det romerska rikets nordostgräns, i södra Ryssland, Ungern o. s. v. Men äfven myntströmmen har synbarligen kommit från sydost, utbredande sig norrut utefter de tre stora nordtyska floderna. Att den haft denna riktning och icke kommit t. ex. från Rhentrakten, framgår särskildt af den utbredning mynten fått i Skandinavien. Ojemförligt talrikast äro de på Gotland. Af de 117 fynd med i det närmaste 6000 denarer, som ofvan omtalats, härröra ej mindre än 65 med nära 4200 mynt, således öfver $\frac{2}{3}$ af hela myntantalet, från denna ö. De öfriga äro hufvudsakligen fördelade på Öland, Bornholm, Skåne och de vestdanska öarne. Slesvig har ett par större denarskatter (i de bekanta stora mossfynden från Thorsbjerg och Nydam), det n. v. danska Jylland har deremot blott ett enda mynt att uppvisa. Nästa lika fattigt är vestra Sverige (1 litet fynd från Halland, 1 enstaka mynt från Vestergötland), äfvenså Norge (några få mynt från sydöstra

¹ Detta har för Danmarks vidkommande påpekats af museumdirektör d:r Sophus Müller redan i *Aarbøger f. nord. Oldkynd. 1874*, s. 373.

² Det finns också ett undantag af annan art, som ställer regeln i en ännu bjertare belysning. Vid Biboro i Mecklenburg fann man i en brandgraf åtta romerska kopparmynt, hvaraf de tre bestämbara visade sig vara präglade i Lyon under Augustus. Men denna graf skiljer sig i hela sin utrustning fullkomligt från allt hvad man eljest känner på germansk botten och öfverensstämmer i stället alldeles med de grafvar, som förekomma i de romerska provinserna. Den innehöll nemligen en liten glasflaska, en lampa och ett par lerkärl af romerskt arbete. Det är således utan tvifvel en resande romares graf. Jfr Beltz, *Die Vorgeschichte von Mecklenburg*, Berlin 1899, s. 117.

delen af landet). Något mera finnes från Uppland och Vestmanland, dit mynten väl kommit öfver från Gotland.

Efter allt att döma har sålunda myntströmmen inbrutit öfver det nordgermanska området samtidigt med och på ungefär samma vägar som de nya fornsaksformer, hvilka härstamma från sydostgermanerna. Och enligt denarskatternas vittnesbörd skulle detta ha skett under Marcus Aurelius. Detta arkeologiska resultat stämmer nu förträffligt med historiska fakta. Ty under nämnde kejsare inträffade ju de bekanta Markomannerkrigen (166—181), som man brukar kalla folkvandringarnes förspel, då Markomannerna och Qvaderna i Böhmen och Mähren gjorde häftiga anfall mot det romerska riket. Det vore ju mycket naturligt, om dessa krig bragt nordgermanerna i närmare beröring med dem af deras stamförvandter, som något tidigare dragit åt söder, trädt i fredliga förbindelser med romarne och under romerska inflytelser utbildat en egen kultur, som nordgermanerna nu skyndade att tillägna sig. Hvad särskildt denarskatterna beträffar, torde de kanske snarast få betraktas såsom krigsbyte från Markomannerkrigen, som sedan väl hufvudsakligen på handelns vägar spridt sig öfver Nordeuropa.

Är denna förklaring riktig, så skulle de nordeuropeiska denarfyndnen till sin hufvudmassa¹ utgöra en exponent på sammansättningen af den myntstock, som cirkulerade i de romerska Donau-provinserna på M. Aurelii tid. Och denna sammansättning är just sådan, som man kunde vänta. Den regerande kejsarens mynt äro talrikast, dernäst hans närmaste företrädares, och de föregående kejsarnes äro fåtaligare, ju längre tid före M. Aurelius de lefvat. Kanske är det ej heller en tillfällighet, att mynt från tiden före Nero så godt som saknas. Under Neros tid började man nemligen att genom legering med koppar försämra silfvermyntets halt.² Det vore ju då helt förklarligt, om de äldre, bättre mynten på M. Aurelii tid hunnit nästan försvinna ur rörelsen för att omsmältas.

Den tydning af de vanliga nordeuropeiska denarfyndnen, som vi här sökt vinna ur de vittnesbörd de sjelfva afgifva, understödjes också kraftigt genom det enda verkliga undantag från regeln, som man känner. Det är ett fynd från Niemeck i sydvestligaste delen

¹ Om de mynt, som äro yngre än Marcus Aurelius, skall sedan talas.

² Mommsen, *Geschichte des römischen Münzwesens*, Berlin 1860, s. 756 ff.

af Mark Brandenburg, således inom Elbeområdet. Ehuru det yngsta myntet i detta fynd är prägladt för Hadrianus år 128, och fyndet sålunda icke kommit till Nordtyskland mer än allra högst 50 år tidigare än de vanliga fynden, så afviker det dock till sin sammansättning fullständigt från dessa. Af de 74 mynt det innehåller, härröra nemligen ej mindre än 50 från republikens dagar, de äldsta äro t. o. m. från tiden omkring 200 f. Kr. På Hadriani tid ha således de gamla goda mynten ännu talrikt varit i omlopp.

Och *detta* fynd är som en ren illustration till hvad Tacitus i sin Germania (kap. 5) säger om den ställning germanerna intogo till de romerska mynten på hans tid, omkr. 100 eft. Kr. Han yttrar sig på tal om germanernas hjälpkällor sålunda:

»Silfver och guld hafva gudarne förnekat dem, om af nåd eller vrede vill jag lemna osagdt. Dock vill jag ej påstå, att i Germanien icke alstras någon åder af silfver eller guld; ty hvem har forskat derefter? Ägandet och nyttjandet af dessa metaller ha emellertid för germanerna ej samma värde som för andra människor. Man kan hos dem få se silfverkärl, hvilka deras sändebud och furstar fått som gåfvor, behandlas med samma ringaktning som lerkärl. Dock ha de germaner, som bo oss närmast, på grund af handelsförbindelserna lärt sig skatta guld och silfver, och de igenkänna och söka ut vissa af våra myntsorter; de längre in boende bruka det enklare och äldre sättet: byteshandeln. De myntsorter de gilla äro de gamla välkända, de »taggiga» (serrati) och de med tvåspann (bigati). Föröfrigt föredraga de silfver framför guld, icke af något slags inre böjelse, utan emedan silfvermyntens större antal gör dem lämpligare att begagna vid handeln med vanliga billiga varor.»

Just sådana »gamla välkända» mynt var det ju, som utgjorde hufvudmassan i Niemeck-fyndet; der funnos t. o. m. bland republikens mynt såväl några med taggiga kanter som några med bilden af ett tvåspann på fransidan, alldeles efter Taciti recept. Enligt hans uttalande skulle vi förnämligast vänta fynd af denna art i trakterna närmast utanför den gamla romerska gränsen. Dessa trakter ha emellertid, märkvärdigt nog, hittills visat sig så godt som tomma på fornfynd af hvad slag som helst från denna tid. Att Niemeck-fyndet står fullkomligt ensamt i sin art i de eljest så fyndrika trakterna i norra Tyskland, är emellertid i fullkomlig öfverensstämmelse med Taciti vittnesbörd: de längre in boende

germanerna brydde sig på hans tid i allmänhet ej om mynt, utan höllo sig till byteshandeln, som de af gammalt voro vana vid.¹

Den stora förändring i detta afseende, som inträdde med den kolossala myntinförseln under Marcus Aurelius, blef af en temligen öfvergående art. Myntströmmen aftager nemligen nästan lika hastigt som den inbrutit. Endast M. Aurelii närmaste efterträdare, Commodus, är i mera betydande grad representerad i fynden. Redan för Septimius Severus är medelsiffran pr år lägre än för de fleste kejsarne från första århundradets senare hälft.

Detta plötsliga afstannande af myntinförseln under Septimii Severi tid synes, såsom ofta blifvit framhållet, stå i bestämdt sammanhang med den ytterligare, betydliga försämring af silfvermyntets halt, som denne kejsare företog omkring år 198. Den förkärlek för det gamla goda myntet, som Tacitus iakttagit hos sin

¹ Då sålunda en mängd olika skäl samstämmigt tala för, att den egentliga införseln af romerska silfvermynt till Nordeuropa börjat först under Marcus Aurelius, så kan jag ej känna mig öfvertygad af de invändningar emot denna åsigt, som för ett par år sedan framställts af direktören för Museum schlesischer Alterthümer i Breslau, d:r H. Seger, i hans uppsats *Der Fund von Wichulla i Schlesiens Vorzeit in Bild und Schrift VII*, s. 431 f. Han framhåller, att den Tischlerska åsigten är oförenlig med de många litterära vittnesbörden om lifliga handelsförbindelser mellan romare och germaner redan under de två första århundradena, och att de sena mynt, som regelbundet förekomma i denarskatterna, icke behöfva betyda annat, än att nödvändigheten att gräfva ned dessa skatter icke inträdt förrän under de oroliga tider, som började med Markomannerkrigen. Denna förklaring vore naturligtvis tänkbar, om frågan endast hängde på de stora skatternas vittnesbörd. Men d:r Seger lemnar alldeles ur räkningen den andra viktiga omständigheten, att äfven i graffynden mynten uppträda först på en tid, som tydligen motsvarar slutet af andra århundradet. Att lifliga handelsförbindelser med romarne ägt rum redan långt före denna tid, derom vittna äfven de arkeologiska källorna noggsamt. Redan under det första århundradet uppträda romerska importartiklar, hufvudsakligen bronskärl, talrikt på det germanska området. Att mynten felas bland dessa vittnesbörd om en betydlig handel, kan förvåna vår tid, men bestyrkes och förklaras, såsom vi sett, af Tacitus. Såvidt jag kan finna, stå i denna fråga de litterära och de arkeologiska källorna i den bästa öfverensstämmelse. D:r Seger har förförligt förbisett det för saken högst väsentliga förhållandet, att de största myntmassorna härröra från Marcus Aurelius; han säger nemligen, att Trajanus, Hadrianus och Antoninus Pius äro talrikast representerade, och att sedan ett jemnt aftagande eger rum.

tids germaner, tyckes sålunda ha gått igen hos deras efterkommande hundra år senare. För att bestämdare kunna afgöra, i hvad mån denna myntförsämring verkligen förorsakat afstannandet af importen till Nordeuropa, vore det af intresse att veta, om de flesta mynt vi ha i de nordeuropeiska fynden från Septimii Severi tid härröra från början af hans regering (före 198). Så är åtminstone fallet med mynten i Robbedale- och Robbenarfvefynden. Märkligt är, att enligt Tischlers uppgift äfven de i Ostpreussen talrika bronsmynten blifva sällsynta från och med Sept. Severus. Deras aftagande kan ju icke sammanhänga med silfvermynthaltens försämring annat än så till vida, att all myntimport öfverhufvud afstannat, då silfvermynten ej längre voro begärliga. Kanske ha dock äfven andra omständigheter här medverkat, såsom ett allmänt afbrott i förbindelserna mellan nord- och sydgermanerna.

En del af de stora myntskatter, som sålunda inkommo till Nordeuropa under sista tredjedelen af andra århundradet, ha tydligen sedan varit ganska länge i omlopp, innan de hamnat i jordens sköte. Icke blott de enstaka mynt, som inkommo under förra delen af tredje århundradet, ha hunnit sälla sig till dem. Det är flere myntfynd, som kommit i jorden först i sällskap med guldmynt och guldbrakteater från 400-talet (så Hauberg n:r 51, 52, 68, 72, alla från Gotland). Någon gång har man t. o. m. anträffat enstaka denarer i vikingatidens silfvermyntfynd (H. 47, jfr ock 112); ja nyligen har en denar hittats bland medeltidsmynt under golfvet i Björke kyrka på Gotland. I dessa sistnämnda fall ha väl dock denarerna icke varit i oafbrutet omlopp under alla dessa århundraden; utan troligen ha de redan en gång förut blifvit gömda i jorden under äldre jernåldern, men upphittats under vikingatiden eller medeltiden och då någon tid fått cirkulera bland andra silfvermynt, tills de i sällskap med dessa för andra gången blifvit nedlagda.

Silfvermynt (denar), prägladt för kejsar Antoninus Pius.